

GOSPODARSTVO V SVETU

Decentralizacija upravljanja gospodarstva v Sovjetski zvezi

Po XX. kongresu KP SZ so najvišji državni in partijski forumi izdali veliko število novih odločb. Vse te odločbe bolj ali manj izražajo težnjo, da bi se pospešil nadaljnji socialistični razvoj. Po pravici lahko rečemo, da so v minulem obdobju zelo dinamično reševali razna aktualna notranje-politična vprašanja.

Tako naj bi na primer priporočilo CK in vlade kolhozom, da spremenijo vzorna pravila kmetijskih artelov, k. so po uradnih ocenah zastarela pripomogla k osamosvojarji kolhozov v odnosu do državne uprave in k večjemu pomenu in vlogi splošne skupščine kolhoznikov.

Po odločbi ministrskega sveta in CK KP SZ z dne 2. junija letos so ukiniti ali združili veliko število zveznih ministrstev. Podjetja, ki so bila prej v pristojnosti teh ministrstev so prišla sedaj v pristojnost republikanskih uprav. Ta odločba pa ima širši pomen s stališča družbeno političnega in gospodarskega razvoja Sovjetske zveze. Pred njo so izdali vrsto ukrepov, s katerimi so poenostavili organizacijsko obliko državnega aparata.

Da bi bilo upravljanje bolj konkretno in da bi ustvarili bolj ugodne pogoje za kontrolo dela nižjih organov, so odstranili veliko število členov med zveznimi ministri in osnovnimi gospodarskimi enotami - glavnimi upravami, upravami, turizma, oddelki in sektori. Po podatkih, ki so jih objavili na kongresu, so s tem omogočili, da se je število administrativnega osebja, ki je v nekaterih resorih znažalo 50% zaposlenih, znatno skrajšalo. V letu 1954-55 so na aparatu zmanjšali za 750.000 ljudi, neproizvodni administrativni izdatki pa so se zmanjšali za nad 6 milijard rubljev.

Hkrati so poudarili, da ni na mestu izključna koncentracija upravljanja gospodarstva v rokah zveznih organov in da je treba nekatere pristojnosti prenesti na republike. To tem prej, ker so republike v pogledu strokovnega kadra sposobne sprejeti večje funkcije. Tako so začeli postopoma predajati podjetja iz pristojnosti zveznih organov na republiške. Do konca leta 1955 so izročili v pristojnost republiških organov 11.000 industrijskih podjetij. Republiške vlade in njihovi organi so dobili tudi več svobode pri izdelavi planov, razpolaganju in uporabi finančnih sredstev in

pril reševanju drugih konkretnih vprašanj.

Najnovejša odločba sovjetske vlade in CK ima še posebno obsežne, čeprav temelji na istih načelih in se še vedno omejuje na prenašanje funkcij v okviru zveza - republika. V nasprotju s prejšnjo decentralizacijo, ki je po pravilu obsegala samo tista podjetja, ki imajo po svojem značaju lokalni ali republiški pomen in iste gospodarske sektorje, kjer je decentralizacija pomenila nesmisel, sedanja decentralizacija seže mnogo dalj. Obsega veliko število podjetij in vrsto gospodarskih panog.

Današnji proces decentralizacije ima toliko večji pomen, ker se izvaja v skladu z novimi poimovanja, ki so jih potrdili na 20. kongresu. To pa zaradi tega, ker je kongres razjasnil stališče, da je treba državno administrativno

upravljanje modificirati. Postavila so zahtevo, naj se poveča vloga predstavniških organov sovjetrov pri upravljanju, k. je do sedaj v praksi takorekoč ni bilo čutiti. Povečali so borbo proti birokratizmu kot pojavu v administrativnem upravljanju s tem, da so začeli poudarjati nevarnosti »birokratičnega centra« in »birokratične centralizacije«. Če upoštevamo tudi to, da so na 20. kongresu kritizirali prakso višjih organov, da dušijo pobudo nižjih, lokalnih organov, v nekaterih primerih pa celo prevzemajo njihove funkcije, in da so uvideli potrebo širše udeležbe neposrednih proizvajalcev pri reševanju gospodarskih vprašanj - za zdaj sicer še vedno v okviru obstoječih form - tedaj moramo tudi na decentralizacijo hkrati gledati kot na nujno prehodno fazo na poti k popolnši demokratizaciji upravljanja gospodarstva.

Štiri leta Evropske skupnosti za premog in jeklo

Motivi in smotri

Konec julija bodo minila 4 leta, od kar je bila ustanovljena Evropska skupnost za premog in jeklo. Politični temelj, ki je dovedel do njene ustanovitve, je povezan s tokovi, ki so nastali v zvezi z razvojem hladne vojne. Ustanovitev Evropske skupnosti za premog in jeklo - ki je nastala iz tako imenovanega Schumannovega plana - pa ima tudi svoje ekonomske vzroke. Prvotni smoter Schumannovega plana je bil, da združi industrijo premoga in jekla največjih zahodnoevropskih proizvajalcev - Velike Britanije, Francije in Zahodne Nemčije. Ker se Velika Britanija ni mogla in ne hotela pridružiti temu načrtu, se je vse vprašanje omejilo na integracijo industrije premoga in jekla celinske zahodne Evrope - to je Francije, Zahodne Nemčije, Belgije, Luksemburga, Nizozemske in Italije.

Evropska skupnost za premog in jeklo je nadnacionalna organizacija, katere Visoko oblast, najvišji izvršilni organ, voli skupščina, katere poslance delegirajo posamezni nacionalni parlamenti. Za sedaj predstavlja Evropska skupnost za premog in jeklo edinstveni primer organiziranega državnokapitalističnega zajetja gospodarstva na mednarodni osnovi.

Neposredni ekonomski vzrok ustanovitve Evropske skupnosti za premog in jeklo, je tičal v tem, da zahodna Evropa po drugi svetovni vojni ni mogla razviti proizvodnje premoga in jekla v tisti meri, ki jo je zahteval porast industrije, predvsem kovinskopredelovalne industrije, in izvoza. Šlo je torej za to, da se z združenjem industrije premoga in jekla zagotovi hitrejši razvoj in porast te industrije, ki predstavlja za zahodnoevropsko gospodarstvo najpomembnejšo panogo. Hkrati s tem je bilo treba okrečiti zunanjetrgovinski položaj zahodnoevropskega gospodarstva kot izvoznika jeklenih izdelkov, strojev itd.

Evropska skupnost za premog in jeklo je skušala na ozemlju Male Evrope - to je na ozemlju štirih držav članic te organizacije ustvariti in organizirati enotni gospodarski prostor - tako imenovano skupno tržišče. To je bila njena temeljna naloga. Na skupnem tržišču bi se industrija premoga in jekla reorganizirala. Ustvarjeni bi bili taki odnosi med podjetji, ki proizvajajo ali kupujejo premog, jeklo ali surovine potrebne za proizvodnjo jekla, da bi s svojim gospodarskim

učinkovanjem vplivali v smeri ponovne razmestitve proizvodnih središč na temelju načela rentabilnosti.

V teh štirih letih, posebno pa od vzpostavitve skupnega tržišča leta 1953, je bilo uveljavljenih niz ukrepov, ki so vplivali na delo in odnose med podjetji teh industrijskih vej. Odpravljene so bile razne omejitve, vzpostavljeno je bilo svobodno gibanje delovne sile; ublažili so, pozneje pa jih bodo tudi odpravili, razne diskriminacije glede prevoznih tarif za premog in jeklo; ukinjene so bile ali pa jih ukinjajo državne subvencije, ki so kvarile odnose med zahodnoevropskimi proizvajalci premoga in jekla in preprečevale, da se med njimi razvije konkurenčni boj na temelju delovne produktivnosti.

Rezultati

Politika, ki jo izvaja Visoka oblast, je dosegla dosej določene pozitivne rezultate. Ti rezultati pa niso pomemni toliko glede pospeševanja proizvodnje - čeprav je bil to osnovni motiv ustanovitve Evropske skupnosti in se zato tudi izvaja vsa organizacija skupnega tržišča - kolikor bolj zaradi vprašanja napredka trgovske izmenjave med državami članicami. V letu 1955 je medsebojna zamenjava premoga in koksa porasla za 32% v primerjavi z letom 1952, zamenjava jekla pa za 172%. V istem razdobju se je povečala proizvodnja premoga le za 3%. Proizvodnja jekla se je v letih 1952 do 1954 povečala za 5%, na kar se je v letu 1955 zaradi krepkega porasta industrijske proizvodnje v Zahodni Evropi, predvsem kovinskopredelovalne industrije, torej pod vplivom konjunkturnih činiteljev, dvignila za 20%.

Politika vzpostavljanja skupnega tržišča, kolikor kolj je bila uspešna za pospeševanje medsebojne trgovske izmenjave - sedaj pa obstaja že načrt, da se to skupno tržišče razširi na vse izdelke - ni sposobna rešiti osnovne probleme teh industrijskih vej, posebno pa industrije jekla. Porast proizvodnje jekla je znašal v letu 1955 20% v primerjavi z letom 1954, medtem ko je porast proizvodnje premoga znašal le 2%. Ker je industrija jekla največji potrošnik premoga, saj je koks ena izmed dveh osnovnih surovin za proizvodnjo jekla, je nezadostni porast proizvodnje premoga vplival na povečanje uvoza premoga v letu 1955. Ker je 70% uvoženega premoga prišlo iz ZDA, je deficit pri premogu vplival tudi na plačilno bilanco držav članic z dolarsko ceno.

Izhoda iz tega položaja Evropska skupnost za premog in jeklo ne more iskati v okviru ožjega ali širšega tržišča zahodnoevropskih držav, temveč samo v širšem evropskem sodelovanju. Ze sam načrt Evroatoma, o katerem sedaj na zahodu toliko razpravljajo, kaže, da je rešitev problema napredka zahodnoevropske industrije, ki je dovedel do Schumannovega plana, izven pristojnosti Evropske skupnosti za premog in jeklo. A sama graditev nuklearne industrije pa zopet odpira vrsto problemov, ki daleč presegajo možnosti Male Evrope.

Razvoj tržišča Evropske skupnosti za premog in jeklo (v milijonih ton)

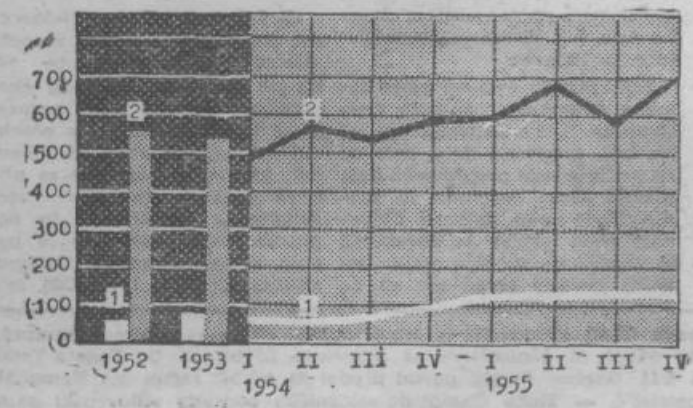
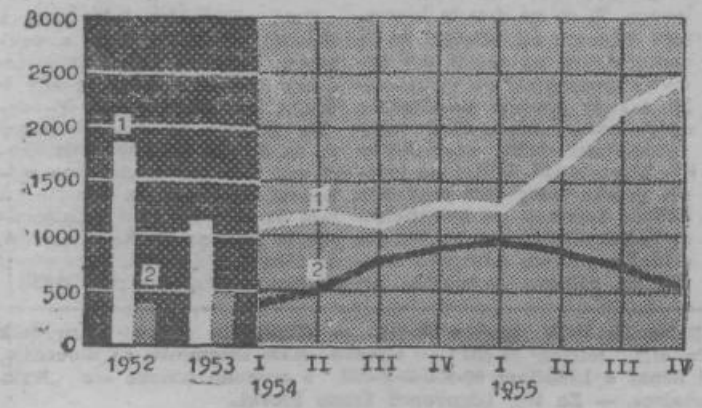
	Splošni indeks industr. proizvod. 1953=100	INDUSTRIJA PREMOMA				
		Proizvodnja		Medsebojna trgovin. izmenjava	Trgovin. izmenjava z državami izven evr. skupnosti	
		v mil. ton	Indeks (1953=100)		Uvoz	Izvoz
1951	92	231	97	20,3	23,2	10,5
1952	95	239	101	24,4	22,3	9,6
1953	100	237	100	27,0	13,8	10,2
1954	111	242	102	30,8	13,9	13,4
1955	125	246	104	32,2	23,0	15,4

	Indeks kovinsko predelovalne industrije	INDUSTRIJA JEKLA				
		Proizvodnja		Medsebojna trgovin. izmenjava	Trgovin. izmenjava z državami evr. skupnosti	
		v mil. ton	Indeks (1953=100)		Uvoz	Izvoz
1951	90	37,7	95	1,5	0,7	10,4
1952	100	41,8	105	2,1	0,8	6,6
1953	100	39,6	100	2,8	0,9	6,6
1954	113	43,8	110	4,2	1,0	6,6
1955	133	54,7	134	5,7	1,5	7,8

Viri: Uradne statistike Visoke oblasti Evropske skupnosti za premog in jeklo.

Trgovska zamenjava šestih držav članic Evropske skupnosti za premog in jeklo z državami izven skupnosti

Povprečne mesečne količine v tisočih ton

Jeklo: 1. uvoz, 2. izvoz

Premog: 1. uvoz, 2. izvoz

Z. Rajh.